

Nr 1.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående extra krigstidstillägg för senare halvåret av 1918 och tills vidare under år 1919 åt befattningshavare i statens tjänst; given Stockholms slott den 25 oktober 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

I) för beredande av extra krigstidstillägg för tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt sådana befattningshavare, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 mars 1918 (Svensk författningssamling nr 138) angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst

a) å *extra tilläggsstat* för år 1918 anvisa såsom *förslagsanslag*

under andra huvudtiteln	kronor	600,000: —
» tredje »	»	50,000: —
» fjärde »	»	5,325,000: —
» femte »	»	2,375,000: —
» sjätte »	»	1,500,000: —
» sjunde »	»	1,550,000: —
» åttonde »	»	1,700,000: —
» nionde »	»	390,000: —

b) medgiva, att i fråga om befattningshavare vid verk och institutioner, för vilka anslag här ovan icke beräknats, extra krigstidstillägg må utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas;

c) å *extra tilläggsstat* för år 1918 anvisa ett *förslagsanslag* högst 11,000,000 kronor att av tillfälliga lånemedel mot återbetalningsskyldighet utanordnas till statens järnvägar

II) förklara, att det extra krigstidstillägget skall utgå med en tredjedel av de å 1918 års senare hälft belöpande avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas, eller, där beloppet enligt denna beräkningsgrund skulle understiga 300 kronor för samma tid räknat, med sistnämnda eller däremot svarande belopp, dock med iakttagande att ingen må uppbära mera än 4 kronor 50 öre per dag, ej heller mera än hälften av de avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas;

III) besluta, att i fråga om det extra krigstidstillägget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i nyss berörda kungörelse finnes beträffande krigstidstilläg stadgat; samt

IV) medgiva

a) att såsom förskott i avräkning å det krigstidstillägg, som kan varda befattningshavare i statens tjänst för år 1919 beviljat, må under sistnämnda år, intill dess kungörelse om sådant krigstidstillägg utfärdats och trätt i kraft, utbetalas, utöver vad av 1918 års lagtima riksdag i sådant avseende medgivits, extra krigstidstillägg enligt ovan angivna grunder; och

b) att härför erforderliga belopp må utgå beträffande befattningshavare vid verk och institutioner, för vilka särskilt anslag för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 icke av sagda års lagtima riksdag beräknats, av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas; samt

beträffande övriga befattningshavare av de medel, som för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 blivit å 1919 års rikstat särskilt avsatta.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 oktober
1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anförde efter gemensam beredning med cheferna för samtliga övriga departement följande:

Genom beslut den 18 i denna månad har Eders Kungl. Maj:t kallat ledamöterna av riksdagens båda kamrar till urtima riksmöte i Stockholm den 30 innevarande oktober för att mottaga framställningar angående extra tillägg till de särskilda anslag, som av 1918 års lagtima riksdag beviljats att utgå till statens befattningshavare och pensionärer.

Vid den föredragning, som föranledde detta beslut, anförde jag följande:

»Under de senaste veckorna hava till Kungl. Maj:t inkommit ett

*Samman-
kallandet av
urtima riks-
dag.*

flertal framställningar, i vilka gjorts gällande, att de vid 1918 års lagtima riksdag beviljade anslagen till krigstidstillägg och krigstidshjälp för statens befattningshavare och pensionärer numera, med hänsyn till den alltjämt fortgående och innevarande år särskilt starka stegringen av levnadskostnaderna, måste anses otillräckliga, att dessa befattningshavare och pensionärer befunde sig i ett formligt nödläge, samt att åtgärder omedelbart måste vidtagas för att i en eller annan form bringa dem ofördröjlig hjälp.

Bland dessa framställningar anhåller jag att särskilt få erinra om en från cheferna för de centrala ämbetsverken ingiven, den 19 nästlidne september dagtecknad framställning, däri anfördes i huvudsak följande: Penningvärdets oerhörda fall hade vållat, att tjänstemännens löner blivit till sitt värde högst betydligt reducerade, och den krigstidsersättning, som utginge, vore ingalunda tillräcklig att ens närmelsevis utjämna skillnaden. De flesta statstjänstemännen saknade egen förmögenhet och vore ej heller i tillfälle att genom arbete utom tjänsten skaffa sig några avsevärda extra inkomster. De, som sålunda vore hänvisade till sina avlöningar av staten, vore, åtminstone om de hade familj, under rådande förhållanden nödsakade till svåra försakelser. Ofta torde det ej vara möjligt för dem att ens med de största inknappningar draga sig fram på sina inkomster; de måste skuldsätta sig för att kunna bereda uppehälle åt sig själva och sina familjer. Att staten ej kunde med likgiltighet åse detta förhållande, vore uppenbart. Det vore icke staten värdigt att lämna sina tjänare i en sådan belägenhet. I statens intresse låge ock, att så ej skedde. Det ekonomiska tryck, som så hårt vilade på tjänstemännen, inverkade naturligen i hög grad på deras arbete. En följd av ställningen bleve ock, att särskilt mera dugande personer i allt större omfattning droge sig från statstjänsten. Men allra tydligast visade sig följderna i fråga om de extra ordinarie tjänstemännen. Tillgången på dessa hade på senaste tiden i allmänhet varit ytterst ringa, och från vissa ämbetsverk hade de nästan helt försvunnit. Av nu angivna förhållanden torde framgå, att, om ej ämbetsverken skulle bliva ur stånd att fullgöra sina viktiga funktioner, det vore alldeles nödvändigt, att tjänstemännens avlöningar höjdes väsentligt utöver vad som nu bestodes dem. En sådan avlöningsförhöjning erfordrades så för högre som för lägre graders tjänstemän, för ordinarie som för extra. Då ingen utsikt torde finnas, att de ekonomiska förhållandena inom en överskådlig framtid skulle återtaga samma gestaltning, som de hade vid krigets början, vore helt visst en allmän lönereglery nödvändig. Men då en lönereglery ej torde kunna omedelbart beslutas och nöden vore

trängande, syntes ovillkorligen erforderligt, att för den närmaste tiden vidtoges provisoriska åtgärder, varigenom tjänstemännens avlöningsförmåner väsentligen höjdes, så att de någorlunda komme att motsvara de stegrade levnadskostnaderna.

De övriga av ovannämnda framställningar, som avse befattningshavare i statens tjänst, innehålla i stort sett inga nya synpunkter utöver de ovan omnämnda. Jag torde därför beträffande dem kunna inskränka mig till att här redogöra för de huvudsakliga yrkanden, som framställts.

Statstjänarnas samarbetskommitté, som omfattar ett flertal sammanslutningar av tjänstemän utav lägre grad, har sålunda hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, på sätt som befunnes lämpligt, förordna, att ett tillägg av 500 kronor å 1918 års avlöning måtte utgå till ordinarie, extra ordinarie eller extra tjänsteman av lägre grad vid de statens verk, som kommittén representerade. Sedermera hava jämväl andra föreningar av tjänstemän utav lägre grad för sitt vidkommande gjort enahanda yrkande.

Trafiktjänstemännens riksförbund, som innesluter tjänstemän av högre grad vid statens järnvägar samt post- och telegrafverken, har påyrkat utanordnande snarast möjligt av ett supplerande krigstidstillägg att, utan någon av inkomst eller avlöning föranledd begränsning, utgå retroaktivt från den 1 januari 1918 med minst 40 procent av all avlöning, varå krigstidstillägg beräknas.

En kongress av statstjänstemän, som hölls i Stockholm under slutet av nästlidne september månad, och vid vilken voro representerade ett stort antal sammanslutningar, har hemställt om omedelbart vidtagande av åtgärder för att ett tillskott till det för år 1918 beslutade krigstidstillägget snarast möjligt måtte för årets andra hälft tillkomma, så vitt nu är ifråga, varje till krigstidstillägg berättigad tjänsteman med 50 procent å beloppet av hans å nämnda hälft av året belöpande avlöningsförmåner, varå krigstidstillägg enligt gällande bestämmelser utginge, dock med minst 500 kronor och högst 1,500 kronor, att på en gång till vederbörande utbetalas.

Statssekreterare och expeditionschefer inom samtliga statsdepartement hava genom en inlämnad promemoria å vederbörande kansli-personals vägnar gjort en liknande hemställan.

Ett antal f. d. befattningshavare ävensom änkor och barn efter sådana hava — under erinran att, eftersom f. d. befattningshavare i pension erhöle i stort sett 70 å 75 procent av sin lön, krigstidstillägget åt dem borde bestämmas till motsvarande procenttal av det tillägg, som utginge åt i tjänst varande befattningshavare, samt att, då fråga vore om tjänstemän ävensom änkor och barn efter sådana, vilka blivit

svagast tillgodosedda vid pensioneringen, krigstidstillägget borde beräknas efter en avsevärt högre procent, särskilt beträffande änkor med oförsörjda barn — hemställt, att proposition om ett supplementstillägg med maximibelopp av 700 kronor för år 1918, att utgå enligt nu antydda grunder, måtte bliva nästa riksdag förelagt.

Vid övervägande av dessa och andra liknande framställningar och under gemensam beredning med övriga departementschefer har jag kommit till den uppfattningen, att det läge, vari statens befattningshavare och pensionärer blivit försatta genom den alltjämt fortgående prisstegringen, är så allvarligt, att åtgärder till lindrande av deras ekonomiska betryck synas bära utan dröjsmål vidtagas. Till belysande av detta förhållande anhåller jag att få anföra följande.

I proposition till 1918 års lagtima riksdag (nr 10) angående krigstidstillägg och krigstidshjälp hänvisades, bland annat, till en inom socialstyrelsen verkställd utredning, enligt vilken levnadskostnaderna för en »normalfamilj» med en årsbudget före kriget av 2,000 kronor stigit från maj 1914 till december 1916 med 39 procent, till maj 1917 med 52 procent och till september 1917 med 66 procent, varav 27 procent komme på tiden januari till och med augusti 1917. Socialstyrelsen påpekade emellertid, att denna uppgift icke kunde göra anspråk på att till alla delar grunda sig på fullt exakta beräkningar. Utgiftsstegringen hade beräknats under den förutsättningen, att förbrukningen varit i huvudsak oförändrad, alltså med bortseende från de omläggningar av och inskränkningar i förbrukningen, vilka givetvis framkallats av dyrtiden. Vidare påpekades, att beräkningen grundade sig på uppgifter, som representerade förhållandena i städer och stadsliknande samhällen. De angivna procenttalen hade emellertid av socialstyrelsen ansetts bära betecknas såsom *minimisiffror*. Storleken av årsbudgetens särskilda huvudposter, beräknade enligt prisetförhållandena vid tiden före krigets utbrott (maj 1914) och i september 1917, ävensom stegringens relativa storlek framginge av följande tablå:

	Årsbudget 1914 (maj) kronor	Beräknad ökning procent	Beräknad årsbudget 1917 (sept.) kronor.
Födo- och njutningsämnen	876	80	1,577
Bostad	300	12	336
Bränsle och lyse	97	140	233
Beklädnad	219	110	460
Skatter	122	9	133
Övriga utgifter	386	50	579
Summa utgifter	2,000	66	3,318

Prisstegringen har emellertid alltiämt fortgått. I en till finansdepartementet någon tid före avlåtandet till innevarande års lagtima riksdag av propositionen nr 10 inkommen promemoria beräknade socialstyrelsen sålunda procenttalet för levnadskostnadernas stegring vid slutet av november 1917 till minst 72.

Ännu starkare har ökningen i levnadskostnaderna blivit under den del av innevarande år, som faller efter riksdagens förutnämnda beslut om krigstidstillägg och krigstidshjälp. Beräkningar över denna ökning äro ännu endast delvis tillgängliga, men den kan i någon mån följas i socialstyrelsens offentliggjorda rapporter över priserna på vissa viktigare livsfrönödenheter på ett antal orter inom olika delar av landet. Jag torde icke hava anledning att i detalj återgiva dessa rapporter, utan inskränker mig till att sammanfattningsvis anföra, att socialstyrelsen på en under innevarande månad gjord förfrågan meddelat, att under förutsättning av en i huvudsak oförändrad levnadsstandard procenttalet för levnadskostnadernas stegring, räknat från maj 1914, under innevarande år belupit sig till: i januari 92, den 1 april 103, den 1 juli 119 och den 1 oktober omkring 140.

Det är på dessa siffror jag grundar mitt nyss fällda omdöme, att åtgärder till ytterligare bispringande av statens befattningshavare och pensionärer synas mig böra utan dröjsmål vidtagas. Visserligen kan det ej undgå att väcka betänkligheter att, när innevarande års riksdag för endast sex månader sedan beslutit så betydande tillskott till löner och pensioner, nu ifrågasätta en höjning för detta samma löpande år. Men prisstegringen har efter tidpunkten för riksdagens beslut varit så stark, att den måste anses vida överskrida vad som vid ifrågavarande tidpunkt kunde förutses eller förväntas, och därtill kommer, att densamma i vissa avseenden uppenbarligen måste för innehavare av löner och pensioner hava blivit i alldeles särskild grad tryckande under dessa senast förflutna månader. Det är nämligen uppenbart, att en dyrtid blir mera och mera kännbar för alla dem, som för sitt uppehälle äro helt eller i huvudsak hänvisade till fixerade inkomster, ju längre denna dyrtid varar. Många utgifter, såsom t. ex. för kläder, äro sålunda av den art, att de stundom till en tid kunna uppskjutas. Desto kännbarare bliva de ekonomiska svårigheterna, då dylika frönödenheter sedermera trots allt måste anskaffas. Vidare torde det i ganska stor utsträckning hava förekommit, att befattningshavare genom lån förskaffat sig medel till täckande av sina utgifter. Även om det understundom varit så, att detta skett utan verkligt nödtvång, kan dock icke förnekas, att skuldsättningen ofta varit ofrånkomlig. I dylika fall bliva svårigheterna helt naturligt allt större ju

längre förskjutningen mellan de stegrade levnadskostnaderna och den otillräckliga inkomsten verkar. När nu, såsom under dessa senaste månader varit förhållandet, prisstegringen blir starkare än någonsin vid en tidpunkt, då befattningshavare och pensionärer redan hava flera år av betryck bakom sig, måste ovedersägligen för dem ett verkligt nödläge inträda, vilket nödvändiggör ett omedelbart ingripande från statens sida. Jag torde knappast behöva framhålla, att detta påkallas icke blott av omtanke om befattningshavarna och pensionärerna personligen, utan också av hänsyn till statens egen värdighet och intresse. Vad tjänstemännen angår, måste staten redan på grund av de större krav, som ställas på dessas arbete, tillse, att de bliva avlönade på sätt, som någorlunda tryggar åt dem livets nödort, om statsarbetet skall kunna vederbörligen fortgå och erforderlig arbetskraft bibehållas i statens tjänst.

På grund av vad jag sålunda anfört, anser jag mig pliktig att till Eders Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder för att ofördröjligen bereda ett ytterligare tillskott till löner och pensioner för statens befattningshavare och pensionärer. Däremot kan jag i fråga om dessa åtgärders art icke ansluta mig till de inkomna framställningar, som av mig blivit här förut omnämnda. Att Eders Kungl. Maj:t skulle utan riksdagens hörande utanordna tillskott, låt vara provisoriska, till vad av 1918 års lagtima riksdag beslutits, måste jag finna uteslutet redan av konstitutionella grunder. Utan att nu närmare ingå på den omfattning, i vilken sådana tillskott kunna anses erforderliga, anser jag det uppenbart, att desamma böra av riksdagen prövas, på sätt som skett vid föregående tillfällen, då krigstidstillägg och krigstidshjälp eller andra motsvarande understöd beslutits. Jag torde också böra framhålla, att, därest åtgärder i detta syfte skola vidtagas, kostnaderna komma att bliva synnerligen betydande, och att riksdagens medverkan synes mig oundgänglig även för bestämmande av det sätt, varpå dessa kostnader skola täckas. Vid sådant förhållande torde ingen annan utväg stå till buds, än att Eders Kungl. Maj:t sammankallar en urtima riksdag för att till dess prövning framlägga vederbörliga förslag om extra tillägg till nu utgående anslag för dessa ändamål; och hemställer jag alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte härom fatta beslut.»

Jag anhåller nu att få framlägga förslag till de propositioner i detta ärende, som ankomma på min föredragning; och torde det tillåtas mig att därvid först behandla de frågor, som angå befattningshavarna i statens tjänst.

Redan vid 1916 års riksdag disponerades omkring 4,000,000 kronor för att i form av understöd, benämnt krigstidshjälp, utdelas till sådana befattningshavare, som på grund av försörjningsplikt underhöllo barn under 15 års ålder och som hade att under samma år erlægga inkomst och förmögenhetsskatt för högst 2,000 kronor. Krigstidshjälpen utgick med 30—80 kronor för vart och ett av barnen till och med det femte.

1916 års
riksdag.

År 1917 beräknades för dyrtidstillägg ett belopp av omkring 30,000,000 kronor. Dyrtidstillägget utgick dels under benämningen krigstidstillägg med 15 procent av befattningshavarnas kontanta avlöningsförmåner av vissa uppräknade slag, dock lägst med 250 och högst med 800 kronor för år räknat, och dels under benämningen krigstidshjälp till befattningshavare, som för år 1917 hade att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högst 3,000 kronor, med 30—50 kronor för vart och ett av befattningshavaren underhållet minderårigt barn till och med det femte samt med 60—100 kronor för befattningshavares hustru. Krigstidstillägg utgick till befattningshavare allenast med så stort belopp, att detta tillhoppa med hans från en eller flera befattningar i statens tjänst härflytande inkomster av vissa uppräknade slag icke översteg 9,800 kronor. Ingen fick åtnjuta krigstidstillägg för mer än *en* befattning. Även i övrigt stadgades åtskilliga undantag från den allmänna regeln om femton procents krigstidstillägg.

1917 års
riksdag.

Det belopp, som av 1918 års lagtima riksdag beräknades för krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst för berörda år, utgör 94,000,000 kronor.

1918 års lag-
tima riksdag.

I den till nämnda riksdag avlätna, ovan omförmälda propositionen nr 10 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för ifrågavarande ändamål dels anvisa eller beräkna erforderliga medel dels godkänna vissa allmänna grunder för krigstidstilläggs och krigstidshjälps utgående.

Efter det riksdagen fattat beslut i frågan, därvid riksdagen gjort vissa ändringar eller tillägg i det av Kungl. Maj:t förelagda förslaget, har Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med riksdagens beslut, den 22 mars 1918 utfärdat kungörelse i ämnet (Svensk författningssamling nr 138) och därvid fastställt följande allmänna grunder för krigstidstilläggs och krigstidshjälps utgående under nämnda år:

- A. **Krigstidstillägg till befattningshavare, vilkas avlöning blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder.**

§ 1.

Mom 1. Befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöning blivit av Konung och riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, äga, med nedan i §§ 2, 3, 5, 13, 14, 15 och 16 angivna begränsningar och undantag, uppbära krigstidstillägg med en tredjedel av följande i samma avlöning ingående slag av konstanta förmåner, nämligen:

lön och lönetillägg;

tjänstgöringspenningar;

ortstillägg, dyrortstillägg och kallortstillägg;

arvode;

ålderstillägg och därmed jämförlig avlöningsförhöjning;

ersättning för bostad, bränsle, lyse, inkvartering och beklädnad;

inkvarterings- och servisbidrag;

dagavlöning och dagavlöningstillägg vid armén och marinen samt portionsersättning för underofficerare vid flottan, beräknad efter 62 öre per dag;

krigslön;

extra lönetillägg;

provisoriskt avlöningstillägg;

tillfällig löneförbättring;

tillfälligt lönetillägg;

häradsskrivares förvaltningsbidrag; och

uppbördsprovision vid telegrafverket, beräknad efter den för år 1917 utgående provisionen, dock högst å så stort belopp, som svarar mot de tjänstgöringspenningar vederbörande tjänsteman skolat uppbära, om han i enlighet med härför i gällande avlöningsreglemente givna bestämmelser hänförts till den mot hans lön svarande avlöningsskalan i avlöningsskalan för icke provisionsavlönade tjänstemän, samt lägst å stadgat minimibelopp av uppbördsprovision.

Mom. 2. Å beklädnadsersättning, som icke till siffran bestämts av Konung och riksdag och ej heller utgår efter av riksdagen prövade grunder, må krigstidstillägg utgå med högst en tredjedel av ersättningens belopp, om och i den mån vederbörande myndighet, som äger bestämma ersättningens storlek, prövar sådant av omständigheterna påkallat.

Mom. 3. En var till krigstidstillägg enligt mom. 1 berättigad befattningshavare — krigsmän av manskaps grad utom de underofficerskorpraler vid marinen, vilka åtnjuta inkvarteringsbidrag, undantagna — som vid årets början innehade stadigvarande anställning

antingen med en daglig arbetstid, i medeltal, oavsett semester, ferier och därmed jämförlig tjänstledighet, icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig statsinstitution är såsom minimum i allmänhet stadgat,

eller, där sådan minimiarbetstid ej finnes föreskriven, på andra grunder avsedd att utgöra befattningshavarens huvudsakliga verksamhet, äger dessutom uppbära krigstidstillägg med 365 kronor.

§ 2.

Krigstidstillägg enligt § 1 mom. 1 och 2 beräknas endast å avlöningsförmåner, som utgå av statsmedel. Där avlöning bestrides dels av statsmedel och dels av andra medel, beräknas samma krigstidstillägg endast å den del därav, som utgår av statsmedel; dock att dylikt krigstidstillägg åt befattningshavare vid universiteten, de allmänna läroverken och navigationsskolorna beräknas å hela det belopp, vartill ovan angivna slags avlöningsförmåner författningenslignigt uppgå, utan avseende därå att till bestridande av nämnda läroanstalters utgifter användas jämväl andra medel än statsmedel, varjämte enahanda krigstidstillägg även beräknas å författningenslignigt utgående inkvarterings- och servisbidrag, som gäldas av andra medel än statsmedel.

Befattningshavare vid allmänt läroverk och vid högre lärarinneseminariet åtnjuta dock icke krigstidstillägg å hyresersättning.

§ 3.

Krigstidstillägg till sådan i § 1 mom. 3 avsedd befattningshavare, som av statens medel åtnjuter lön eller arvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en av dessa, nämligen för den, som medför högsta avlöningen, eller, därest avlöningarna äro lika, för den av dessa befattningar, till vilken han först blivit befordrad; dock att befattningshavare, som på förordnande uppehåller annans befattning, äger uppbära krigstidstillägg jämväl å sådan med hans egen befattning förenad avlöning utav de i § 1 angivna slag, som han under förordnandet får behålla.

§ 4.

Befattningshavare, som är tjänstledig för offentligt uppdrag eller för sjukdom eller som åtnjuter semester, ferier eller därmed jämförlig tjänstledighet, skall under sådan ledighet icke vidkännas något avdrag å honom tillkommande krigstidstillägg.

Befattningshavare må icke på grund av annan tjänstledighet vid årets början, som ej sträckt sig över längre tid än januari månad, förlora rätt till krigstidstillägg enligt § 1 mom. 3.

§ 5.

Oberäknat i § 1 mom. 3 avsedda, till vissa befattningshavare utgående 365 kronor, må ingen befattningshavares krigstidstillägg överstiga 4 kronor 50 öre per dag.

B. Krigstidstillägg åt andra befattningshavare.

§ 6.

Till befattningshavare i statens tjänst, vilkas avlöning till siffran bestämts av Kungl. Maj:t, utbetalas krigstidstillägg under iakttagande i tillämpliga delar av de i §§ 1—5 meddelade bestämmelserna.

§ 7.

Till andra befattningshavare i statens tjänst skall, med nedan i §§ 8, 13, 14, 15 och 16 angivna begränsningar och undantag, den myndighet, som äger bestämma befattningshavarnas avlöning, lämna krigstidstillägg, därest och i den mån myndigheten, med hänsyn särskilt till efter ingången av augusti månad 1914 såsom dyrtidstillägg beviljad avlöningsförhöjning, anser sådant av omständigheterna påkallat; och utgår dylikt krigstidstillägg, under iakttagande i tillämpliga delar av de i §§ 1—5 meddelade bestämmelserna:

a) till befattningshavare, som vid årets början innehade stadigvarande anställning

antingen med en daglig arbetstid, i medeltal, oavsett semester, ferier och därmed jämförlig tjänstledighet, icke understigande vad som för den ordinarie personalen vid samma eller jämförlig statsinstitution är såsom minimum i allmänhet stadgat,

eller, där sådan minimiarbetstid ej finnes föreskriven, på andra grunder avsedd att utgöra befattningshavarens huvudsakliga verksamhet,

med högst de belopp, som angivas i § 1;

b) till befattningshavare, som för sitt arbete i statens tjänst åtnjuta så kallade gratifikationer eller flitpenningar, med högst en tredjedel av dem tilldelade belopp; samt

c) till övriga befattningshavare med högst en tredjedel av deras kontanta avlöningsförmåner utav de i § 1 angivna slag.

§ 8.

Krigstidstillägg till sådan i § 7 a) avsedd befattningshavare, som av statens medel åtnjuter avlöning för två eller flera befattningar, må icke utgå för mer än en av dessa, nämligen för den, som medför högsta avlöningen, eller, om avlöningarna äro lika, för den av dessa befattningar, till vilken han först blivit befordrad; dock att befattningshavare, som på förordnande uppehåller annans befattning, må kunna tillerkännas krigstidstillägg jämväl å sådan med hans egen befattning förenad avlöning av de i § 1 angivna slag, som han under förordnandet tilläven tyrs får behålla.

C. Krigstidshjälp.

§ 9.

Krigstidshjälp, beräknad dels för befattningshavares hustru, om han vid årets ingång var gift, dels för husföreståndarinna, vid samma tidpunkt anställd hos befattningshavare, som var änkling och underhöll barn under 15 års ålder, och dels för barn under 15 års ålder, vilka befattningshavare vid samma tidpunkt underhöll, utgår, med här nedan i §§ 10, 13, 14, 15 och 16 angivna undantag och förbehåll,

till befattningshavare i statens tjänst, som den 1 januari 1918 innehade sådan *ordinarie* anställning, som avses i § 1 mom. 3; samt

till sådana i statens tjänst anställda *icke-ordinarie* befattningshavare, arméns och marinens manskap inbegripet, som den 1 januari 1918 innehade och omedelbart dessförinnan under minst sex månader vid statsinstitution innehaft stadigvarande anställning med en daglig arbetstid, i medeltal — oavsett semester, ferier och därmed jämförlig ledighet — icke understigande vad som för den *ordinarie* personalen vid samma eller jämförlig statsinstitution är såsom minimum i allmänhet stadgat.

§ 10.

Från åtnjutande av krigstidshjälp undantagas:

1:o) befattningshavare, som jämlikt den taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt, vilken under år 1918 äger rum, har att erlægga dylik skatt för högre belopp än 4,000 kronor, äkta makars taxeringar sammanräknade;

2:o) kvinnlig befattningshavare, som vid årets ingång var gift, såvida ej med intyg utav två trovärdiga personer styrkes, att hennes man under år 1917 haft högst 600 kronor inkomst;

3:o) befattningshavare, som utan pension lämnar statstjänsten före den dag, då kungörelse om krigstidshjälpens utbetalande träder i kraft; och

4:o) icke-ordinarie befattningshavare, som under år 1917, oavsett semester, ferier och därmed jämförlig ledighet, åtnjutit mer än en månads tjänstledighet av annan orsak än sjukdom, offentligt uppdrag eller inkallelse till militär tjänstgöring.

§ 11.

Mom. 1. Krigstidshjälp utgår, då det beräknade belopp, för vilket befattningshavaren under år 1918 har att erlægga skatt enligt förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt (äkta makars taxeringar sammanräknade), utgör

högst 1,000 kronor: med 150 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 75 kronor för vart barn;

från 1,000 till och med 2,000 kronor: med 120 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 60 kronor för vart barn;

från 2,000 till och med 3,000 kronor: med 90 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 45 kronor för vart barn; samt

från 3,000 till och med 4,000 kronor: med 60 kronor för hustru eller husföreståndarinna och med 30 kronor för vart barn.

Mom. 2. Utöver ovan angivna krigstidshjälp äga furirer och korpraler, en var om han vid årets början var änklings och underhöll barn under 15 års ålder eller var gift, uppbära en särskild krigstidshjälp med 180 kronor.

Denna särskilda krigstidshjälp tillkommer dock icke befattningshavare, som avses i § 10.

§ 12.

Befattningshavare, som avgått med pension under tiden 1 januari —31 maj 1917 och icke kommit i åtnjutande av krigstidshjälp under år 1917, må, under förutsättning att han under år 1918 icke har att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för högre belopp än 3,000 kronor, äkta makars taxeringar sammanräknade, uppbära, utöver vad som enligt förestående bestämmelser må tillkomma honom, ett så stort belopp, som under år 1917 skulle hava såsom krigstidshjälp tillfallit honom, om han innehaft sin befattning efter den 31 maj 1917 och under det året haft att erlægga inkomst- och förmögenhetsskatt för samma belopp, som under år 1918 för honom fastställts.

Gemensamma bestämmelser.

§ 13.

Sammanlagda beloppet av en befattningshavares krigstidstillägg och krigstidshjälp under året må icke överstiga 2,007 kronor 50 öre.

§ 14.

Från åtnjutande av såväl krigstidstillägg som krigstidshjälp enligt här angivna grunder undantagas:

1:o arbetarpersonalen vid statens järnvägars byggnadsarbeten för nya linjer, dubbelspårsanläggningar och därmed jämförliga företag;

2:o arbetarpersonalen vid statens vattenfallsverk; samt

3:o befattningshavare, som — oavsett pension, pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 — vid årets ingång ägde åtnjuta pension eller därmed jämförligt årligt understöd av statsmedel eller från någon av staten understödd pensionsanstalt.

Avlöning från allmänna indragningsstaten utan tjänstgörings-skyldighet medför icke någon rätt till krigstidstillägg eller krigstidshjälp.

§ 15.

Lärare vid statens blindundervisningsanstalter, vilka under år 1918 åtnjuta tillfällig löneförbättring enligt kungl. kungörelsen den 11 december 1917 (svensk författningssamling n:r 851), skola vid uppbärande av krigstidstillägg och krigstidshjälp vidkännas ett mot berörda tillfälliga löneförbättring och därå belöpande krigstidstillägg svarande avdrag.

§ 16.

Befattningshavare vid tekniska skolan i Stockholm och vid tekniska skolan i Eskilstuna må tilldelas krigstidstillägg och krigstidshjälp efter enahanda grunder, som gälla för befattningshavare i statens tjänst; dock med iakttagande att krigstidstillägg skall beräknas ej blott å de avlöningsförmåner, som äro för vederbörande befattningshavare å stat uppförda, utan även å den höjning i avlöningen, som i form av provisorisk löneroglering eller tillfällig löneförbättring tillerkänts dem genom bidrag av stat och kommun eller från enskild donation, samt under villkor, att halva kostnaden för krigstidstillägg och krigstidshjälp bestrides av vederbörande kommun.

§ 17.

Med befattningshavare i statens tjänst likställas i avseende å rätt till krigstidstillägg och krigstidshjälp befattningshavare vid flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning, innehavare av docentstipendier vid statens högskolor samt indelt manskap vid krigsmakten; skolande vid beräkning av nämnda docenters krigstidstillägg dem tillkommande docentstipendier anses likställda med de i § 1 uppräknade avlöningsförmånerna.

§ 18.

Om befattningshavare under året avlidit, innan honom tillkommande krigstidstillägg och krigstidshjälp till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till stärbhuset.

§ 19.

Krigstidstillägget och krigstidshjälpen utbetalas i den ordning, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

*Departements-
chefen.*

I fråga om principerna för det nya tillskott till statens befattningshavares löneförmåner, som jag på de av mig i yttrandet av den 18 oktober anförda grunder finner mig böra föreslå, har jag ansett det av förhållandena påkallat att så nära som möjligt ansluta mig till 1918 års lagtima riksdags beslut. Redan med hänsyn till nödvändigheten av frågans snara lösning torde det icke böra ifrågasättas att nu söka utstaka några grunder, som väsentligt skilja sig från de av riksdagen

för endast få månader sedan prövade och fastställda. De förslag om ett visst, för alla befattningshavare lika stort tillägg, som ingå i några av de till Kungl. Maj:ts inkomna framställningarna, kan jag icke biträda, då desamma stå i strid med gällande grunder för avvägningen av befattningshavares löneförmåner och i tillämpningen uppenbart skulle komma att verka godtyckligt och ojämnt. Det torde ur alla synpunkter vara rättvist och riktigt, att det extra tillskott, som nu äskas av riksdagen, i likhet med vad alltid förut skett vid beviljande av motsvarande anslag utnåtes med hänsyn tagen till vederbörande befattningshavares normala avlöningsförmåner.

Enklast och ur många synpunkter mest tilltalande synes mig vara, att detta tillskott får formen av en utökning av det nu utgående procentuella krigstidstillägget. Däremot läser det icke böra ifrågakomma att nu föreslå ökning även av krigstidshjälpen. En sådan ökning skulle, därest man anslöte sig till principerna för 1918 års krigstidshjälp, endast komma vissa befattningshavare till godo, medan andra bleve ställda helt utanför, vilket icke synes mig med rättvisa och billighet överensstämmande, och en eventuell utvidgning av krigstidshjälpen till nya kategorier av befattningshavare skulle, liksom en ändring av beloppen, framkalla en mängd svårlösta spörsmål, vilka säkerligen måste komma att fördröja frågans lösning.

Utgår man sålunda därifrån, att statens befattningshavare böra bispringas genom en förhöjning av det procentuella krigstidstillägget, så återstår att avväga denna förhöjning, vilket i sin ordning nära sammanhänger med bestämmandet av den tidpunkt, från vilken förhöjningen bör utgå. I sistnämnda avseende har i en av ovan omnämnda framställningar yrkats, att det supplerande krigstidstillägget skulle räknas från den 1 januari 1918, i en annan, att det skulle utanordnas för senare hälften av året. Till förstnämnda hemställan kan jag icke ansluta mig, då det synes mig icke kunna eller böra ifrågasättas, att en höjning skulle ske för den del av året, under vilken Kungl. Maj:ts proposition på sin tid framlades och av riksdagen prövades. Däremot anser jag det väl motsvara de faktiska förhållandena, om det nya tillägget föreslås att utgå från och med den 1 juli 1918, enär dels denna tidpunkt faller efter avslutningen av den lagtina riksdagens samvaro och dels prisstegringen i alldeles särskild grad gjort sig gällande under de senaste månaderna. Därtill kommer, att halvårsskiftet ur formell synpunkt kan anses som en lämplig och bekväm utgångspunkt för utanordningen av ett extra tillägg.

Beträffande den procentsats, som bör föreslås för en sålunda till
Bihang till urtima riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 1 häft. (Nr 1.) 3

tiden bestämd förhöjning av kristidstillägget, erinrar jag, att enligt ovan anförda meddelande från socialstyrelsen prisstegringen från den 1 juli 1918 till den 1 innevarande oktober beräknats så, att, medan densamma förstnämnda datum utgjorde 119 procent i förhållande till ställningen i maj 1914, hade densamma den 1 oktober 1918 nått upp till omkring 142 procent. Skillnaden utgör alltså 23 procent. Emellertid kan det icke förbises, att redan under tiden mellan 1918 års lagtima riksdags beslut och den 1 juli likaså en stark stegring ägt rum, nämligen enligt samma beräkning för tiden 1 april—1 juli från 103 till 119 procent, och att alltså den sammanlagda stegringen från den 1 april till den 1 oktober uppgår till 39 procent. Ej heller torde böra lämnas oanmärkt, att redan vid den tidpunkt, då 1918 års lagtima riksdags beslut trädde i verkställighet, krigstidstillägget icke tillfullo motsvarade den då inträdda prisökningen. Å andra sidan har vid tidigare behandling av hithörande frågor framhållits såsom oundvikligt, att statens befattningshavare, i likhet med det stora flertalet andra medborgare, själva finge bära någon del av dyrtidens börda. Denna grundsats måste alltså i stort sett vidhållas. Även statsfinansiella skäl göra det icke möjligt att nu föreslå så stor ökning av krigstidstillägget, som skulle fullt motsvara hela den konstaterade prisstegringen. Jag hänvisar därtill, att ökningen av statsutgifterna även enligt de förslag om extra krigstidstillägg åt statens befattningshavare och pensionärer, som nu komma att framläggas, beräknas till sammanlagt icke mindre än omkring 37,000,000 kronor.

Under sådana förhållanden har jag ansett mig böra stanna vid att för tiden från och med den 1 juli 1918 föreslå ett extra krigstidstillägg för befattningshavare i allmänhet av $33 \frac{1}{3}$ procent på varje befattningshavares löneförmåner, d. v. s. en fördubbling av det krigstidstillägg, som enligt beslut av 1918 års lagtima riksdag skulle utgå under det senare halvåret innevarande år.

De lägst avlönade befattningshavarna synas emellertid böra komma i åtnjutande av ett förhållandevis något högre tillägg. Visserligen hava de ekonomiskt sämre lottade statstjänare, som hava familj att underhålla, bekommit en icke oväsentlig krigstidshjälp, varjämte den så kallade grundplåten alltid inneburit ett, procentuellt sett, tämligen avsevärt tillskott. Emellertid får det ej förglömmas, att dessa lägre befattningshavare, som redan under vanliga förhållanden måst iakttaga den största sparsamhet, till följd av de nuvarande levnadskostnaderna bragts i sådana ekonomiska svårigheter, att ett jämförelsevis kraftigare ingripande till förmån för dem måste anses vara av omständigheterna påkallat. Att riktigt avväga storleken av det extra krigstidstillägg, som bör lämnas dessa lägre

avlönade statstjänare, erbjuder givetvis svårigheter. Å ena sidan måste en verklig och effektiv hjälp lämnas, å andra sidan fordra statsfinansiella skäl, att man ej går längre, än omständigheterna oundgängligen påkalla. Vid ett övervägande av på frågan inverkan synpunkter har jag ansett mig böra stanna vid att för dessa lägre befattningshavare föreslå ett minimitillägg av 300 kronor.

Ett extra krigstidstillägg av 300 kronor skulle emellertid för vissa befattningshavare, särskilt för dem, som jämte lön åtnjuta förmånen av fri kost och fri bostad, innebära ett lönetillskott, som vida överstege den av prisstegringen under året förorsakade ökningen av deras levnads-kostnader. Därjämte måste det tagas i betraktande, att vissa befattningshavare endast uppbära en mindre del av sina inkomster från statstjänst. Då det synes mig riktigast att icke nu föreslå sådant lönetillskott, att någon därigenom skulle komma i en förhållandevis bättre ställning, än vad av lagtima riksdagen åsyftades, anser jag därför erforderligt att i fråga om storleken av nämnda extra krigstidstillägg stadga den begränsning, att detsamma ej må överstiga 50 procent av den för halvåret utgående avlöning, varå krigstidstillägg beräknas.

Samma skäl, som på sin tid åberopats för en begränsning uppåt av det procentuella krigstidstillägget, torde tala för en maximigräns jämväl i fråga om det nu föreslagna extra krigstidstillägget. Tillräcklig anledning att i fråga om maximigränsens bestämmande följa andra normer än de av lagtima riksdagen antagna läser icke förefinnas, och föreslår jag sålunda, att ingen må uppbära mera än 4 kronor 50 öre per dag.

Jämväl i övrigt torde med avseende å det extra krigstidstilläggets åtnjutande böra i tillämpliga delar gälla enahanda villkor och bestämmelser, som stadgats i kungörelsen av den 22 mars 1918 angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst.

Det sammanlagda belopp, vartill krigstidstillägg och krigstidshjälp samt extra krigstidstillägg under året komme att uppgå för olika befattningshavare, såväl absolut som procentuellt, belyses av följande tablå, varvid emellertid beräkningarna för överskådlighetens skull icke utsträcks till att avse större familjer än man och hustru med tre barn (ifråga om den ytterligare krigstidshjälp, som utgår vid större barnantal, hänvisas till ovan intagna bestämmelser).

Krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918.

Av- löning	Krigs- tids- tillägg	Extra krigs- tids- tillägg (för- slag)	Summa krigs- tidstillägg		Krigstidshjälp för		Summa tillägg och hjälp		Tillkommer för vart ytterligare barn		Med hustru eller hus- förest. och tre barn i % av avlöning
			kronor	i % av avlö- ning	hustru eller hus- förest.	ett barn	kronor	i % av avlö- ning	kronor	i % av avlö- ning	
500	532	125	657	131	150	75	882	176	75	15	206
1,000	698	250	948	95	150	75	1,173	117	75	7.5	132
1,500	865	300	1,165	78	120	60	1,345	90	60	4	98
2,000	1,032	333	1,365	68	120	60	1,545	77	60	3	83
2,500	1,198	417	1,615	65	90	45	1,750	70	45	1.8	73.6
3,000	1,365	500	1,865	62	90	45	2,000	67	45	1.5	70
3,500	1,532	583	2,115	60	60	30	2,205	63	30	0.8	64.6
4,000	1,698	667	2,365	59	60	30	2,455	61	30	0.7	62.4
4,500	1,865	750	2,615	58	—	—	—	—	—	—	—
5,000	2,007	823	2,830	57	—	—	—	—	—	—	—
5,500	2,007	823	2,830	51	—	—	—	—	—	—	—
6,000	2,007	823	2,830	47	—	—	—	—	—	—	—
7,000	2,007	823	2,830	40	—	—	—	—	—	—	—
8,000	2,007	823	2,830	35	—	—	—	—	—	—	—
9,000	2,007	823	2,830	31	—	—	—	—	—	—	—
10,000	2,007	823	2,830	28	—	—	—	—	—	—	—
11,000	2,007	823	2,830	26	—	—	—	—	—	—	—
12,000	2,007	823	2,830	23	—	—	—	—	—	—	—
13,000	2,007	823	2,830	22	—	—	—	—	—	—	—

*Kostnads-
beräkning.*

Beträffande kostnaderna för ett extra krigstidstillägg så hava be-
räkningar, som verkstälts inom statens affärsdrivande verk, för dessas
vidkommande givit vid handen, att ett tillägg av 33 $\frac{1}{3}$ procent å veder-
börandes avlöningsförmåner för det sista halvåret skulle medföra en
ökad utgift av,

för postverket	kronor	2,050,000: —
» telegrafverket	»	1,800,000: —
» statens järnvägar	»	10,100,000: —
» statens vattenfallsverk	»	320,000: —
» statens domäner	»	430,000: —

Summa kronor 14,700,000: —

Genom den ovan ifrågasatta höjningen av det extra krigstidstillägget för de lägre avlönade befattningshavarna torde kostnaderna för nämnda tillägg, enligt vad inkomna upplysningar givit vid handen, komma att ökas upp till följande ungefärliga belopp, nämligen

för postverket.....	kronor	2,300,000: —
» telegrafverket.....	»	2,250,000: —
» statens järnvägar.....	»	11,000,000: —
» statens vattenfallsverk.....	»	350,000: —
» statens domäner.....	»	475,000: —
	Summa kronor	16,375,000: —

Kostnaden för krigstidshjälp och krigstidstillägg för de statens befattningshavare, vilka ej höra till något av ovan angivna affärsdrivande verk, beräknades av särskilda utskottet vid årets lagtima riksdag i dess utlåtande nr 3 till 48,000,000 kronor, fördelade på följande sätt:

Andra huvudtiteln.....	kronor	2,300,000: —
Tredje ».....	»	200,000: —
Fjärde ».....	»	17,500,000: —
Femte ».....	»	8,500,000: —
Sjätte ».....	»	5,300,000: —
Sjunde ».....	»	5,700,000: —
Åttonde ».....	»	6,500,000: —
Nionde ».....	»	1,500,000: —
	Säger kronor	47,500,000: —

Postsparbanken, försäkringsinspektionen, försäkringsrådet, statens biografbyrå, patent- och registreringsverket, mynt- och justeringsverket, bankspektionen, flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning.....	kronor	500,000: —
	Summa kronor	48,000,000: —

Beträffande den del av nu angivna belopp, som ansågs belöpa å det procentuella krigstidstillägget, synas fullt exakta beräkningar icke hava kunnat göras i fråga om annat än utgifterna under fjärde huvudtiteln. I avseende å denna huvudtitel förelåg en uppgift från arméförvaltningen, utvisande att avlöningarna under denna huvudtitel belöpte sig till 30,250,000 kronor. Den procentuella delen av krigstidstillägget skulle alltså uppgå till 10,083,000 kronor minskat med vad som kan antagas bortfalla till följd av den fastställda maximigränsen. Om i så-

dant avseende frånräknas 433,000 kronor, skulle återstå 9,650,000 kronor eller för halvt år 4,825,000 kronor. Förhöjningen av det extra krigstidstillägget för de lägre avlönade befattningshavarna utöver 33 $\frac{1}{3}$ procent torde komma att medföra en ökad kostnad av omkring 500,000 kronor.

I fråga om övriga huvudtitlar kan storleken av det för det ifrågasatta extra krigstidstillägget erforderliga beloppet uppskattas endast approximativt. Särskilda utskottet beräknade, att förhöjningen av det procentuella krigstidstillägget från 30 till 33 $\frac{1}{3}$ procent skulle medföra en ökad kostnad av 4,000,000 kronor. Med utgångspunkt härifrån kan hela det av riksdagen beslutade procentuella krigstidstillägget beräknas till 40,000,000 kronor, vilken siffra emellertid bör något ökas till följd därav, att man vid bedömning av verkningarna i statsfinansiellt hänseende utav höjningen från 30 till 33 $\frac{1}{3}$ procent torde hava bortsett från krigstidstillägget till de löntagare, som uppnått maximigränsen för det procentuella krigstidstillägget redan vid 30 procent. Då utskottet samtidigt, såsom ovan nämnts, beräknade hela krigstidstillägget jämte krigstidshjälpen till sammanlagt 94,000,000 kronor, kan alltså det procentuella krigstidstillägget uppskattas till i runt tal 43 procent av hela ifrågavarande dyrtidsanslag. Med hänsyn därtill, att krigstidshjälpen och den så kallade grundplåten torde uppgå till avsevärt högre belopp i förhållande till det procentuella krigstidstillägget för befattningshavarna vid de affärsdrivande verken än för andra befattningshavare, torde den ovannämnda genomsnittliga siffran av 43 procent böra, då fråga är om de sistnämnda enbart, avsevärt avrundas uppåt, exempelvis till omkring 50 procent. Vilka kostnader den ifrågasatta höjningen av det extra krigstidstillägget för de lägre avlönade befattningshavarna kommer att medföra, kan ej tillförlitligen beräknas. Med stöd av vissa inkomna uppgifter och därpå grundade uppskattningar har jag emellertid ansett kostnaden för det ifrågasatta extra krigstidstillägget kunna, förutom det för de affärsdrivande verken beräknade beloppet av..... kronor 16,375,000: —,

uppskattas till följande summor:

Andra huvudtiteln	»	600,000: —
Tredje »	»	50,000: —
Fjärde »	»	5,325,000: —
Femte »	»	2,375,000: —
Sjätte »	»	1,500,000: —
Sjunde »	»	1,550,000: —
Ättonde »	»	1,700,000: —
Nionde »	»	390,000: —

Postsparbanken, försäkringsinspektionen, försäkringsrådet, statens biografbyrå, patent- och registreringsverket, mynt- och justeringsverket, bankinspektionen, flottans pensionskassa och folkskollärarnas pensionsinrättning kronor 135,000: —
Säger kronor 30,000,000: —.

Med avseende å frågan huru dessa kostnader böra täckas, så har från domänstyrelsen meddelats, att utgifterna för 1918 års krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare i eller under nämnda verk torde komma att så väsentligt understiga den därför beräknade kostnaden, att överskottet i det närmaste förslår till beredande av ett extra krigstidstillägg av ovan angiven storlek åt samma befattningshavare. I anledning härav synas några särskilda medel för nu ifrågasvarande ändamål ej behöva beräknas för statens domäners vidkommande.

icke heller i avseende å postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk lärer något anslag behöva äskas för beredande av medel för det extra krigstidstillägget. Enligt vad jag inhämtat, torde nämligen beträffande dessa verk kostnaderna för det extra krigstidstillägget kunna bestridas av samma medel som övriga omkostnader för verken. Vad däremot angår statens järnvägar, vilka under året gått med betydlig förlust, stå några medel för nu ifrågasvarande ändamål icke till förfogande. Det synes därför riktigast, att det belopp, som erfordras för beredande av extra krigstidstillägg åt befattningshavarna i sistnämnda verk, anvisas verket såsom tillfälligt lån, vilket — med hänsyn till att driften med all sannolikhet icke heller under år 1919 kommer att lämna något överskott — torde få ställas på återbetalning framdeles i mån av uppkommande vinst.

Under de särskilda huvudtitlarna torde vidare böra såsom förslagsanslag å extra tilläggsstat för år 1918 anvisas tillhopa 13,490,000 kronor.

Beträffande slutligen postsparbanken och övriga ovan uppräknade verk och institutioner, torde kostnaden för det extra krigstidstillägget böra utgå av samma medel, av vilka dessa verks och institutioners övriga omkostnader bestridas.

Emellertid synes det mig böra ifrågasättas, huruvida icke det extra krigstidstillägget bör utgå jämväl för år 1919, intill dess sagda års riksdag hunnit fatta beslut i frågan. Jag vill därför till en början

Fortsatt utbetaltning av det extra

krigstidstill-
lägget jämvel
under år
1919.

i korthet redogöra för vad i sådant avseende förekommit vid 1918 års lagtima riksdag.

Uti en den 19 april 1918 dagtecknad proposition nr 393 föreslog Kungl. Maj:t innevarande års lagtima riksdag att förberedande av krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 åt vissa befattningshavare och f. d. befattningshavare i statens tjänst samt deras änkor och barn ävensom åt vissa utanför den egentliga statsförvaltningen stående kategorier, att utgå enligt de grunder, 1919 års riksdag kunde komma att bestämma, såsom förslagsanslag å riksstaten för år 1919 avsätta ett belopp av högst kronor 57,000,000.

Denna proposition blev av riksdagen bifallen.

Samma den 19 april 1918 föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 394 riksdagen medgiva utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1919 åt befattningshavare i statens tjänst.

Riksdagen hade visserligen tidigare förehaft till behandling en motion i samma syfte men därvid, med hänsyn till möjligheten av att den av kriget föranledda exceptionella krisen före årets slut kunde varda väsentligen mildrad, ansett det vanskligt att då fatta ett beslut i sådan riktning.

Då jag för Kungl. Maj:t anmälde frågan om nämnda förskott å krigstidstilläggen, uttalade jag, efter att hava erinrat om riksdagens nyss antydda ståndpunkt, såsom min mening, att man ej längre kunde hysa någon förhoppning om en sådan lindring av dyrtidens tryck under den närmaste framtiden, att krigstidstillägg under år 1919 skulle bliva vare sig obehövt eller erforderligt i mindre utsträckning än under innevarande år.

Vid behandlingen av nämnda proposition nr 394 gjorde sig samma mening gällande även inom riksdagen, som under bifall i sak till propositionen beslöt medgiva,

a) att såsom förskott i avräkning å det krigstidstillägg, som kunde varda befattningshavare i statens tjänst för år 1919 beviljat, finge, intill dess kungörelse om sådant krigstidstillägg utfärdats och trätt i kraft, utbetalas vad som enligt kungörelsen den 22 mars 1918 (Svensk författningssamling nr 138) skolat till respektive befattningshavare såsom krigstidstillägg vid utgången av varje avlöningsperiod utbetalas, därest samma kungörelse vore även för år 1919 gällande, dock att dylikt förskott icke finge utgå å den s. k. grundplåten, 365 kronor, om vilken funnes stadgat i § 1 mom. 3 av samma kungörelse; samt

b) att härför erforderliga belopp finge utgå
beträffande befattningshavare vid verk och institutioner, för vilka

särskilt anslag för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 icke av innevarande års riksdag beräknats, av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestredes; samt beträffande övriga befattningshavare av de medel, som för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 kunde vardas å 1919 års riksstat särskilt avsatta.

Även om det nu pågående världskriget skulle sluta inom en icke alltför avlägsen framtid, synes det dock kunna tagas för givet, att någon avsevärd prislindring icke är att förvänta under den jämförelsevis korta tid, som återstår till dess 1919 års riksdag kan fatta beslut i frågan rörande krigstidstillägg för år 1919. Samma skäl, som föranledde riksdagens beslut rörande utbetalning av förskott i avräkning å blivande krigstidstillägg för år 1919, tala därför för en fortsatt utbetalning tills vidare under år 1919 jämväl av det ifrågasatta extra krigstidstillägget.

Departements-
chefen.

På grund av vad jag ovan anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att

I) för beredande av extra krigstidstillägg för tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 åt sådana befattningshavare, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 mars 1918 (Svensk författningssamling nr 138) angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst

a) å *extra tilläggsstat* för år 1918 anvisa såsom *förslagsanslag*

under andra huvudtiteln.....	kronor	600,000: —
» tredje »	»	50,000: —
» fjärde »	»	5,325,000: —
» femte »	»	2,375,000: —
» sjätte »	»	1,500,000: —
» sjunde »	»	1,550,000: —
» åttonde »	»	1,700,000: —
» nionde »	»	390,000: —

b) medgiva, att i fråga om befattningshavare vid verk och institutioner, för vilka anslag här ovan icke beräknats, extra krigstidstillägg må utgå av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas;

c) å *extra tilläggsstat* för år 1918 anvisa ett *förslagsanslag högst*
Bihang till urtima riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 1 häft. (Nr 1.) 4

11,000,000 kronor att av tillfälliga lånemedel mot återbetalningsskyldighet utanordnas till statens järnvägar;

II) förklara, att det extra krigstidstillägget skall utgå med en tredjedel av de å 1918 års senare hälft belöpande avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas, eller, där beloppet enligt denna beräkningsgrund skulle understiga 300 kronor för samma tid räknat, med sistnämnda eller däremot svarande belopp, dock med iakttagande att ingen må uppbära mera än 4 kronor 50 öre per dag, ej heller mera än hälften av de avlöningsförmåner, varå krigstidstillägget beräknas;

III) besluta, att i fråga om det extra krigstidstillägget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i nyssberörda kungörelse finnes beträffande krigstidstillägg stadgat; samt

IV) medgiva

a) att såsom förskott i avräkning å det krigstidstillägg, som kan varda befattningshavare i statens tjänst för år 1919 beviljat, må under sistnämnda år, intill dess kungörelse om sådant krigstidstillägg utfärdats och trätt i kraft, utbetalas, utöver vad av 1918 års lagtima riksdag i sådant avseende medgivits, extra krigstidstillägg enligt ovan angivna grunder; och

b) att härför erforderliga belopp må utgå
beträffande befattningshavare vid verk och institutioner, för vilka särskilt anslag för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 icke av sagda års lagtima riksdag beräknats, av de medel, av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt bestridas; samt
beträffande övriga befattningshavare av de medel, som för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1919 blivit å 1919 års riksdag särskilt avsatta.

I denna hemställan instämde statsrådets övriga ledamöter.

Hans Maj:t Konungen biföll vad statsrådet sålunda hemställt; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, bilagan litt... vid detta protokoll utvisar

Ur protokollet:
Bengt Arfwidson.